

แนวปฏิบัติที่ดี

การเรียนการสอน
ในยุคดิจิทัล
และจรรยาบรรณทางวิชาการ
ตามประกาศ ก.พ.อ.

การจัดการความรู้ คณะนิติศาสตร์ 2568

คำนำ

แนวปฏิบัติที่ดีของ “การจัดการความรู้ ด้านการผลิตบัณฑิต หัวข้อเรื่อง การเรียนการสอนในยุค
ลิขสิทธิ์ดิจิทัลให้มีจรรยาบรรณทางวิชาการตามประกาศ ก.พ.อ.” ฉบับนี้เกิดขึ้นภายใต้บริบทการ
จัดการความรู้ (Knowledge Management - KM) ของคณะนิติศาสตร์ ปีการศึกษา 2568 และ
ขับเคลื่อนการดำเนินการจัดการความรู้และการแบ่งปันความรู้สู่ผู้น้องภายใต้คณะทำงานการจัดการ
ความรู้ ด้านการผลิตบัณฑิตของคณะนิติศาสตร์ โดยดำเนินการในรูปแบบกิจกรรม ในการจัดการ
ประชุมกลุ่มของพี่ KM TEAM เพื่อผลิตแนวปฏิบัติที่ดี และการจัดกิจกรรมแบ่งปันความรู้สู่ผู้น้อง
โดยวิธีการให้คำปรึกษาแนะนำและถ่ายทอดทักษะ ความรู้ให้คณาจารย์มีความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการ
เรียนการสอนในยุคลิขสิทธิ์ดิจิทัลให้มีจรรยาบรรณทางวิชาการตามประกาศ ก.พ.อ.

ทั้งนี้ แนวปฏิบัติฉบับนี้จะไม่มีความสมบูรณ์แบบ หากคงอยู่ในคลังความรู้โดยปราศจาก
การนำมาใช้ พี่ KM TEAM ด้านการผลิตบัณฑิต จึงหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะมีการนำความรู้เหล่านี้ไปเป็น
แนวทางในการกำหนดหัวข้อวิจัยได้อย่างเป็นรูปธรรม

KM TEAM ด้านการผลิตบัณฑิต

คณะกรรมการจัดการความรู้ ด้านการผลิตบัณฑิต

1. ศาสตราจารย์ ดร.สุมาลี วงษ์วิทิต	หัวหน้า KM Team
2. รองศาสตราจารย์แพรวพรรณ หลายปัญญา	รองหัวหน้า KM Team
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีรนิติ เทพสุเมธานนท์	รองหัวหน้า KM Team
4. อาจารย์ฐิติพร วัฒนชัย	KM Team
5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ณัฐกฤตา ลีลาประเทือง	คุณลิขิต
6. ผู้ช่วยศาสตราจารย์กิตติยา พฤษการุ่งเรือง	คุณลิขิต
7. นางสาวนุสรรา คนไหว	ผู้ช่วยคุณลิขิต
8. นางสาวกรรณก สุวรรณไทย์	ผู้ช่วยคุณลิขิต
9. นางสาวจิรพรรณ นรนุกุล	ผู้ช่วยคุณลิขิต
10. นางสาวสุชานันท์ ทองเจริญ	ผู้ช่วยคุณลิขิต
11. นายวิษณุพร อริยะ	ผู้ช่วยคุณลิขิต
12. นายดำรงพล ตั้งเจริญ	ผู้ช่วยคุณลิขิต
13. นายสิงห์ เสือคง	ผู้ช่วยคุณลิขิต
14. นางสาวรัตนชา ใจอารีย์	เลขานุการ KM Team
15. นางสาวปิยะรัตน์ แก้วงาม	ผู้ช่วยเลขานุการ KM Team
16. นางสาววีระยา จิตนารินทร์	ผู้ช่วยเลขานุการ KM Team

สารบัญ

	หน้า
1. การเรียนการสอน	1
2. ลิขสิทธิ์ในยุคดิจิทัล	1
2.1 งานอันมีลิขสิทธิ์	2
2.2 เจ้าของลิขสิทธิ์และผู้สร้างสรรค์	3
2.3 การละเมิดลิขสิทธิ์	5
3. การใช้ AI เป็นเครื่องมือในการเรียนการสอน	6
3.1 ปัญหาการใช้ AI กับการละเมิดลิขสิทธิ์	6
3.2 ปัญหาการใช้ AI กับการลักลอกผลงานทางวิชาการ	8
3.3 ปัญหาการใช้ AI กับข้อมูลส่วนบุคคล	9
3.4 ปัญหาการใช้ AI กับการผิดจริยธรรมและจรรยาบรรณทางวิชาการ	10
4. ประกาศ ก.พ.อ. เรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการพิจารณาแต่งตั้งบุคคลให้ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์ และศาสตราจารย์ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2568	14

การเรียนการสอนในยุคดิจิทัล และจรรยาบรรณทางวิชาการตามประกาศ ก.พ.อ.

1. การเรียนการสอน

ในการจัดการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษา อาจารย์และนักศึกษาเป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเป็นอย่างมาก โดยอาจารย์ทำหน้าที่ออกแบบและดำเนินการเรียนการสอนผ่านการบรรยาย การจัดทำสื่อการสอน เอกสารประกอบการสอน และผลงานทางวิชาการ ในขณะที่นักศึกษาจะได้รับความรู้จากการฟังคำบรรยาย รวมถึงกระบวนการเรียนการสอนด้วยวิธีอื่นๆ เช่น การทำรายงาน การนำเสนอ และในระดับบัณฑิตศึกษา ต้องทำวิทยานิพนธ์ (Thesis) หรือการศึกษาค้นคว้าอิสระ (Independent Study)

สำหรับการเรียนการสอนดังกล่าวจำเป็นต้องมีการค้นคว้าข้อมูล ซึ่งในอดีตอาศัยแหล่งข้อมูลประเภทสิ่งพิมพ์เป็นหลัก เช่น ตำรา หนังสือ และวารสารวิชาการ แต่ในปัจจุบัน แหล่งข้อมูลหลักคือสื่อดิจิทัล ทั้งฐานข้อมูลออนไลน์ เว็บไซต์ รวมถึงเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence (AI)) ที่มีบทบาทตั้งแต่การสืบค้นไปจนถึงการประมวลผลทำให้การเข้าถึงข้อมูลมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น

อย่างไรก็ตามแม้สื่อดิจิทัลรวมถึงเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์จะมีประโยชน์ในการค้นคว้าเป็นอย่างมาก แต่มีประเด็นที่ต้องพิจารณา คือ การนำข้อมูลไปใช้มีขอบเขตความชอบธรรมมากน้อยเพียงใด การอ้างอิงต้องทำอย่างไร เพื่อไม่ให้เป็นการละเมิดลิขสิทธิ์หรือการลักลอกผลงาน (plagiarism) ตาม พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 และที่แก้ไข เพิ่มเติม

นอกจากกฎหมายดังกล่าวแล้ว ประกาศ ก.พ.อ. เรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการพิจารณาแต่งตั้งบุคคลให้ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์ และศาสตราจารย์ พ.ศ. 2564 และที่แก้ไขเพิ่มเติม เป็นอีกกฎหมายหนึ่งที่มีความสำคัญในการจัดการเรียนการสอนและการทำผลงานทางวิชาการ เนื่องจากได้กำหนดมาตรฐานด้านความถูกต้อง ความโปร่งใส และความซื่อสัตย์ทางวิชาการไว้

ด้วยเหตุนี้ เพื่อให้การเรียนการสอนดำเนินไปโดยใช้ข้อมูลและเทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างถูกต้องตามกฎหมายและจรรยาบรรณทางวิชาการ คณะนิติศาสตร์จึงได้จัดทำ คู่มือการจัดการความรู้ (KM) ฉบับนี้ขึ้นเพื่อประโยชน์ของอาจารย์และนักศึกษา

2. ลิขสิทธิ์ในยุคดิจิทัล

ในโลกยุคดิจิทัลที่เทคโนโลยีทำให้เราสามารถเข้าถึง คัดลอก และส่งต่อข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ได้เพียงปลายนิ้วคลิก เรื่องของลิขสิทธิ์จึงเข้ามามีบทบาทสำคัญอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยเฉพาะในรั้วโรงเรียนหรือมหาวิทยาลัย ไม่ว่าจะคุณจะเป็นอาจารย์ที่ต้องเตรียมสไลด์สอน เขียนผลงานทางวิชาการ การบรรยายในชั้นเรียน หรือเป็นนักเรียน

นักศึกษาที่ต้องทำรายงาน ทำวิทยานิพนธ์ รวมถึงการพูดนำเสนอหน้าชั้นเรียน กฎหมายลิขสิทธิ์เปรียบเสมือน กติกาพื้นฐานที่ช่วยรักษาสมดุลระหว่างการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์และการเคารพสิทธิของผู้อื่นที่เหนียวยาก สร้างสรรค์ผลงานขึ้นมา ดังนั้นเราควรมาทำความเข้าใจหลักพื้นฐานของกฎหมายลิขสิทธิ์กันเสียก่อน

2.1 งานอันมีลิขสิทธิ์

เริ่มต้นกันที่คำถามพื้นฐานที่สุด “อะไรบ้างที่มีลิขสิทธิ์ ?” ในทางกฎหมายลิขสิทธิ์คือ สิทธิที่คุ้มครอง ผลงานที่เกิดจากการคิดและสร้างสรรค์ด้วยสติปัญญาของมนุษย์ โดยเป็นการคุ้มครองแบบอัตโนมัติ (Automatic Protection) หมายความว่า ทันทีที่คุณหรืออาจารย์จรดปากกาเขียนบทความ หรือกดชัตเตอร์ถ่ายภาพ ผลงานชิ้นนั้น จะได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายทันทีโดยไม่จำเป็นต้องไปจดทะเบียนที่ไหนเลย โดยงานที่คุณสร้างสรรค์ขึ้นนั้นจะต้องมีการใช้ความรู้ความสามารถ ความวิริยะอุตสาหะที่เพียงพอถึงขนาดและต้องไม่ไปทำซ้ำหรือดัดแปลงงานของบุคคลอื่นโดยมิได้รับอนุญาต งานนั้นถึงจะเป็นงานที่มีลิขสิทธิ์

ข้อควรจำที่สำคัญมาก: กฎหมายลิขสิทธิ์ให้ความคุ้มครองเฉพาะรูปแบบการแสดงออกของความคิด (Expression of Idea) เท่านั้น แต่ไม่ได้คุ้มครองไปถึงตัวความคิด (Idea) อธิบายง่าย ๆ คือ ถ้าคุณอ่านหนังสือของอาจารย์แล้วได้ ไอเดีย หรือ ทฤษฎี คุณสามารถนำไอเดียนั้นมาขบคิดและเขียนอธิบายใหม่ในสำนวนภาษาของคุณเองได้ กฎหมายไม่ห้าม แต่คุณจะใช้การก๊อปปี้แล้ววาง (Copy & Paste) ถ้อยคำของอาจารย์มาปะในงานของตัวเองไม่ได้เด็ดขาด

โดยงานที่กฎหมายลิขสิทธิ์ให้ความคุ้มครองจะต้องเป็นงานตามประเภทที่กฎหมายกำหนดซึ่งมีอยู่ 9 ประเภท ได้แก่

1. วรรณกรรม
2. นาฏกรรม
3. ศิลปกรรม
4. ดนตรีกรรม
5. สิ่งบันทึกเสียง
6. โสตทัศนวัสดุ
7. ภาพยนตร์
8. งานแพร่เสียงแพร่ภาพ
9. งานอื่นใดในแผนกวรรณคดี วิทยาศาสตร์ หรือศิลปะ

ส่วนงานที่กฎหมายกำหนดว่าไม่มีลิขสิทธิ์ ได้แก่

1. ข่าวประจำวันและข้อเท็จจริงต่างๆที่มีลักษณะเป็นเพียงข่าวสารมิใช่ในงานในแผนกวรรณคดี วิทยาศาสตร์หรือศิลปะ

2. รัฐธรรมนูญและกฎหมาย
3. ระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ คำสั่ง คำชี้แจงและหนังสือโต้ตอบของกระทรวง ทบวง กรม หรือหน่วยงานอื่นใดของรัฐหรือของท้องถิ่น

4. คำพิพากษา คำสั่ง คำวินิจฉัยและรายงานของทางราชการ

5. ค่าแปลและการรวบรวมสิ่งต่าง ๆ ตาม 1-4 ที่กระทรวง ทบวง กรม หรือหน่วยงานอื่นใดของรัฐหรือของท้องถิ่นจัดทำขึ้น

นอกจากงาน 1-5 ข้างต้นที่ถือว่าไม่มีลิขสิทธิ์แล้ว ยังมีงานอีก 3 ประเภทที่ไม่มีลิขสิทธิ์ ได้แก่

1. งานที่ไม่มีลิขสิทธิ์โดยสภาพ ได้แก่ งานที่เป็นเพียงความคิดไม่ใช้การแสดงออกซึ่งความคิด งานที่ขัดต่อกฎหมาย เช่น งานลามกอนาจาร งานที่ไม่ได้ความรู้ ความสามารถ ความวิริยะอุตสาหะ
2. งานที่ลิขสิทธิ์หมดอายุการคุ้มครองแล้ว
3. งานที่เจ้าของลิขสิทธิ์ได้สละลิขสิทธิ์แล้ว

ในบริบทของการศึกษา ผลงานสร้างสรรค์ของอาจารย์และนักศึกษาที่พบเห็นได้บ่อยและมีลิขสิทธิ์ ได้แก่

1. งานวรรณกรรม ไม่ได้หมายความว่างานเขียนอย่างเอกสารประกอบการสอน ข้อความในสไลด์ประกอบการสอน บทความ วิจัย วิทยานิพนธ์ รายงาน แต่รวมถึงงานพูดอย่างการบรรยายของของอาจารย์ในห้องเรียน การพูดนำเสนอหน้าชั้นเรียนของนักศึกษา แม้กระทั่งโปรแกรมคอมพิวเตอร์ (โค้ดต่าง ๆ ที่เขียนขึ้น) ก็จัดเป็นงานวรรณกรรม

2. งานนาฏกรรม เช่น ท่ารำ ท่าเต้นที่ประกอบขึ้นเป็นเรื่องราว
3. งานศิลปกรรม เช่น ภาพวาด แผนที่ แผนผัง ภาพถ่าย
4. งานโสตทัศนวัสดุ เช่น คลิปวีดีโอการสอน สไลด์การสอน
5. ภาพยนตร์ เช่น คลิปวีดีโอการสอน ภาพยนตร์หนังสือที่นักศึกษาทำส่ง

2.2 เจ้าของลิขสิทธิ์และผู้สร้างสรรค์

เพื่อให้เข้าใจง่ายขึ้น เราต้องแยกคนออกเป็น 2 สถานะ คือ “ผู้สร้างสรรค์” (คนที่ลงมือทำ) และ “เจ้าของลิขสิทธิ์” (คนที่มีสิทธิเอาไปหาเงิน หาประโยชน์ในทางเศรษฐกิจ) โดยปกติคนที่ลงมือทำมักจะเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ด้วย แต่ในบางกรณี สองสิ่งนี้อาจแยกจากกัน เช่น อาจารย์เขียนหนังสือขึ้นมาหนึ่งเล่ม (อาจารย์คือผู้สร้างสรรค์) แต่ได้เซ็นสัญญาโอนลิขสิทธิ์การพิมพ์ขายไปให้สำนักพิมพ์ (สำนักพิมพ์คือเจ้าของลิขสิทธิ์) ซึ่งเจ้าของลิขสิทธิ์ กับผู้สร้างสรรค์จะมีสิทธิคนละประเภทที่สามารถแยกออกจากกันได้

2.2.1 สิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์ (Economic Rights)

เมื่ออาจารย์หรือนักศึกษาได้สร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการอันมีลิขสิทธิ์ขึ้นมาจนได้ชื่อว่าเป็นผู้มีลิขสิทธิ์แล้ว จะมีสิทธิดังต่อไปนี้

1. สิทธิในการทำซ้ำหรือดัดแปลง
2. สิทธิในการเผยแพร่ต่อสาธารณชน

3. สิทธิในการให้เช่าต้นฉบับหรือสำเนาโปรแกรมคอมพิวเตอร์ โสตทัศนวัสดุ ภาพยนตร์และสิ่งบันทึกเสียง

4. สิทธิในการให้ประโยชน์อันเกิดจากลิขสิทธิ์แก่ผู้อื่น

5. สิทธิในการอนุญาตให้บุคคลอื่นใช้สิทธิตาม 1 2 หรือ 3 โดยจะกำหนดเงื่อนไขอย่างไรก็ได้ แต่เงื่อนไขนั้นจะกำหนดในลักษณะที่เป็นการจำกัดการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรมไม่ได้

ซึ่งสิทธิข้างต้นถือเป็นสิทธิแต่เพียงผู้เดียว (Exclusive Rights) ของเจ้าของลิขสิทธิ์ในการแสวงหาประโยชน์ในทางเศรษฐกิจจากผลงานอันมีลิขสิทธิ์ของตน หากบุคคลอื่นที่ไม่ใช่เจ้าของลิขสิทธิ์นำผลงานของเจ้าของลิขสิทธิ์ไปใช้โดยไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์ก่อน ในลักษณะที่เกินขอบเขตที่กฎหมายกำหนดย่อมอาจเข้าข่ายเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ ซึ่งในบริบทของการเรียนการสอน อาจารย์และผู้เรียนจึงต้องใช้ผลงานผู้อื่นโดยคำนึงถึงขอบเขตสิทธิของเจ้าของผลงานเป็นสำคัญ

2.2.2 สิทธิของผู้สร้างสรรค์หรือธรรมสิทธิ (Moral Rights)

นอกจากสิทธิในทางเศรษฐกิจแล้ว กฎหมายลิขสิทธิ์ยังให้ความคุ้มครองแก่ “ธรรมสิทธิ” ของผู้สร้างสรรค์ ซึ่งเป็นสิทธิที่มุ่งคุ้มครองความสัมพันธ์ระหว่างผู้สร้างสรรค์กับผลงาน อันเกี่ยวข้องกับชื่อเสียง เกียรติคุณ และความเป็นเจ้าของในเชิงจิตวิญญาณของผลงาน

โดยทั่วไป ผู้สร้างสรรค์ มักเป็น เจ้าของลิขสิทธิ์ แต่ในบางกรณีลิขสิทธิ์อาจถูกโอนให้ผู้อื่น เช่น การจ้างทำงาน (งานตามสัญญาจ้าง) การโอนสิทธิให้แก่หน่วยงาน บริษัท หรือสำนักพิมพ์ ดังนั้นผู้สร้างสรรค์อาจไม่ใช่เจ้าของลิขสิทธิ์ แต่ยังคงมีธรรมสิทธิอยู่ ซึ่งประกอบด้วย

1. สิทธิในการแสดงตนว่าเป็นผู้สร้างสรรค์ (Right of Attribution) กล่าวคือไม่ว่าใครจะเอางานไปใช้ ผู้สร้างสรรค์จะได้รับการระบุชื่อเสมอ

2. สิทธิในการห้ามผู้อื่นบิดเบือน ตัดทอน ดัดแปลงหรือทำโดยประการใดแก่งานนั้นจนเกิดความเสียหายต่อชื่อเสียงหรือเกียรติคุณของผู้สร้างสรรค์ (Right of Integrity)

ตัวอย่าง อาจารย์เขียนตำราและโอนลิขสิทธิ์ให้สำนักพิมพ์ สำนักพิมพ์มีสิทธิพิมพ์และจำหน่าย แต่อาจารย์ยังมีสิทธิให้ระบุชื่อ และคัดค้านการแก้ไขเนื้อหาโดยไม่ได้รับอนุญาตหรือที่ทำให้เสียชื่อเสียง

การประยุกต์ใช้ในบริบทการศึกษา

ในการเรียนการสอน แม้การใช้ผลงานจะอยู่ในข้อยกเว้นตามกฎหมาย อาจารย์และนักศึกษายังคงต้องเคารพธรรมสิทธิของผู้สร้างสรรค์ เช่น

- ต้องระบุชื่อเจ้าของผลงานทุกครั้ง
- ไม่ดัดแปลงเนื้อหาในลักษณะที่ทำให้เข้าใจผิดหรือกระทบชื่อเสียง
- ไม่นำผลงานไปใช้ในบริบทที่ทำให้เจ้าของเสียหาย

แม้ลิขสิทธิ์จะสามารถโอนให้ผู้อื่นได้ แต่ ธรรมสิทธิ์ ยังคงเป็นของผู้สร้างสรรค์เสมอ ดังนั้น การใช้ผลงานในการเรียนการสอนต้องไม่เพียงถูกกฎหมาย แต่ต้องเคารพชื่อเสียงและความเป็นเจ้าของของผู้สร้างสรรค์ด้วย

2.3 การละเมิดลิขสิทธิ์

ในส่วนของ การละเมิดลิขสิทธิ์นั้นคือ การนำผลงานของคนอื่นมาใช้ เช่น คัดลอก ดัดแปลง หรือเผยแพร่ โดยไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์ขึ้นอยู่กับลักษณะประเภทของงานที่มีลิขสิทธิ์ที่ได้กล่าวไว้แล้วในหัวข้องานอันมีลิขสิทธิ์ อธิบายง่าย ๆ คือ ถ้าผลงานนั้นไม่ใช่ของเรา เราไม่สามารถเอามาใช้ได้ทันที ไม่ว่าจะเป็นการก๊อปปี้บันทึก จัดเก็บ แก้ไข เปลี่ยนรูปแบบ หรือเอาไปแชร์หรือส่งต่อให้คนอื่นดู หากไม่ได้ขออนุญาตก่อน ก็มีโอกาสนำเข้าข่ายละเมิดลิขสิทธิ์แม้จะไม่ได้ตั้งใจ หรือไม่ได้นำไปหากำไรในเชิงพาณิชย์ก็ยังสามารถละเมิดลิขสิทธิ์ได้

ในบริบทของอาจารย์การกระทำแบบนี้มักเกิดขึ้นบ่อย และยังถือเป็นการผิดจริยธรรมทางวิชาการ หรือที่เรียกว่า การลักลอกผลงาน (Plagiarism) ด้วย เช่น ใช้ไอเดียของคนอื่นหรือส่งงานเก่าซ้ำ หรือนำงานคนอื่นมาใช้โดยไม่ให้เครดิต หรือเอางานเก่าของตัวเองมาปรับเล็กน้อยแล้วส่งใหม่ เหมือนเป็นงานใหม่ (Self-Plagiarism) นอกจากนี้ตัวอย่างที่พบได้บ่อยในการเรียนการสอน

- ก๊อปปี้แจกเพื่อน/นักเรียน

ถ่ายเอกสารหรือสแกนหนังสือทั้งเล่มแล้วแจกหรืออัปโหลดให้โหลดฟรี แบบนี้ถือว่าละเมิด เพราะทำให้เจ้าของลิขสิทธิ์เสียหายได้

- เอรูบจากอินเทอร์เน็ตมาใช้โดยไม่ขออนุญาต

เช่น นำรูปจาก Google มาใส่สไลด์หรือใส่รายงาน แล้วไม่ระบุที่มา หรือเอาไปแชร์ต่อโดยไม่ได้รับอนุญาต

- แปลงงานคนอื่นแล้วอ้างว่าเป็นของตัวเอง

เช่น แปลบทความต่างประเทศแล้วใส่ชื่อตัวเอง โดยไม่บอกแหล่งที่มา ก็ถือว่าละเมิดและเป็นการลอกผลงาน

ข้อสำคัญที่มักเข้าใจผิดการ “ให้เครดิต” หรือ “ใส่อ้างอิงหรือแหล่งที่มา” ไม่ได้แปลว่าจะไม่ละเมิดลิขสิทธิ์ ถ้าเราเอางานของคนอื่นมาใช้ เช่น ก๊อปปี้เนื้อหา มาใส่รายงาน นำรูปภาพหรือคลิปวิดีโอจากอินเทอร์เน็ตมาใช้โดยไม่ได้รับอนุญาตแม้จะใส่ที่มา หรือชื่อเจ้าของไว้ ก็ยังถือว่าละเมิดอยู่ดี แต่การให้เครดิตหรือใส่แหล่งที่มา ก็ยังสำคัญและควรทำเสมอเพราะ

- เป็นการให้เกียรติและยอมรับผลงานของเจ้าของลิขสิทธิ์และผู้สร้างสรรค์
- ช่วยให้ผู้อ่านตรวจสอบแหล่งที่มาได้
- แสดงถึงความซื่อสัตย์ทางวิชาการ

แล้วเช่นนี้อาจารย์ที่ ๆ น้อง ๆ จะเตรียมสไลด์หรือเอกสารการสอนในยุคดิจิทัลอย่างไรดี เราจะนำรูปภาพหรือบทความมาใส่สไลด์ได้ไหม จะผิดละเมิดลิขสิทธิ์หรือเปล่า กฎหมายลิขสิทธิ์มีช่องทางให้ไว้บ้างคือ “การใช้งานที่

เป็นธรรม (Fair Use)” หรือขอยกเว้นเพื่อประโยชน์สาธารณะ ซึ่งก็มีช่องทางให้กับการทำงาน “เพื่อการศึกษา” ของงานสายอาจารย์ไว้ โดยควรต้องระวังไว้ สามประการ ดังนี้

1. **ต้องไม่แสวงหากำไร** อาจารย์สามารถนำเนื้อหาของคนอื่นมาใช้ประกอบการสอนในห้องเรียนได้ แต่ต้องไม่ใช่ลักษณะที่อาจารย์นำบทความหรือภาพของผู้อื่นไปรวมเล่มเป็นเอกสารประกอบการสอน แล้วนำไปพิมพ์ “ขาย” ก็จะกลายเป็นมีลักษณะได้รายได้ได้กำไร

2. **ต้องไม่ขัดต่อการแสวงหาประโยชน์ตามปกติของเจ้าของลิขสิทธิ์** คืองานเราต้องไม่ไปทดแทนงานของเจ้าของผลงาน หรือการใช้งานของเราต้องไม่ไปกระทบรายได้ของเจ้าของลิขสิทธิ์ เช่น เราสามารถถ่ายเอกสารหรือสแกนหนังสือเพื่อนำมาใช้ประกอบการเรียนแค่ “1-2 หน้า” หรือจะนำบทความสองสามย่อหน้ามาเพื่อให้นักศึกษาวิเคราะห์ในชั้นเรียนก็สามารถทำได้ แต่ถ้าอาจารย์ใจดีถ่ายเอกสารหรือสแกนแจกนักศึกษา “ทั้งเล่ม” ลงในระบบจนนักศึกษาไม่ต้องไปซื้อหนังสือเจ้าของผลงานเลย แบบนี้เจ้าของหนังสือขาดรายได้ ถือว่าผิดกฎหมาย

3. **ต้องอ้างอิงแหล่งที่มา** ข้อนี้สำคัญมาก ไม่ว่าเราจะนำข้อความ รูปภาพ หรือวิดีโอของใครมาใช้ เราต้องให้เกียรติเจ้าของผลงานด้วยการเขียนอ้างอิงแหล่งที่มา หรือใส่เครดิตให้ชัดเจนทุกครั้ง

ตัวอย่างการใช้งานที่ “ถูกต้อง” และ “ปลอดภัย” สำหรับอาจารย์

- **การทำสไลด์สอน** : อาจารย์เซฟรูปภาพจากอินเทอร์เน็ตมาแปะในสไลด์ เพื่อใช้เปิดสอนนักศึกษาในห้องเรียน โดยพิมพ์ชื่อเว็บไซต์หรือชื่อเจ้าของภาพไว้ได้รูปเสมอ
- **การยกตัวอย่างเพื่อวิพากษ์** : อาจารย์ดึงข้อความทฤษฎีจากหนังสือของนักวิชาการท่านอื่นมาสัก 1-2 ย่อหน้า เพื่อนำมาเป็นกรณีศึกษาให้นักศึกษาวิพากษ์วิจารณ์ต่อในคลาสเรียน โดยมีการใส่เครื่องหมายคำพูด และเขียนอ้างอิงอย่างถูกต้อง

ข้อควรระวังปิดท้าย : สรุปย่ออีกรอบผู้คนส่วนใหญ่และอาจารย์หลายท่านอาจจะเข้าใจผิดว่า “แค่ใส่เครดิตก็รอดแล้ว” ซึ่งเป็นความเชื่อที่อันตราย ! การให้เครดิตไม่ได้แปลว่าเราจะรอดจากการละเมิดลิขสิทธิ์เสมอไป หากเราคัดลอกเนื้อหาของคนอื่นมา “มากเกินไปจนจำเป็น” (เช่น ลอกมาทั้งบทความ) หรือสัดส่วนงานของคนอื่นเยอะกว่าเนื้อหาที่อาจารย์เขียนเอง ต่อให้ใส่ชื่อเครดิตตัวใหญ่แค่ไหน ก็ยังถือเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์อยู่ดี

ดังนั้น หัวใจสำคัญในการทำงานยุคดิจิทัลคือ **“หยิบยืมมาใช้แต่พอดี เอามาเพื่อสนับสนุนประเด็นที่จะสอน และให้เกียรติเจ้าของผลงานเสมอ”** เพียงเท่านั้น การทำสื่อการสอนของอาจารย์พี ๆ น้อย ๆ ก็จะทั้งมีคุณภาพและถูกต้องตามกฎหมาย

3. การใช้ AI เป็นเครื่องมือในการเรียนการสอน (AI in Education)

3.1 ปัญหาการใช้ AI กับการละเมิดลิขสิทธิ์

▷ นำข้อมูลที่เป็นงานลิขสิทธิ์ของผู้อื่นเข้าระบบ AI ได้ เพราะเป็นอาจารย์ เป็นนักศึกษา เข้าช่วยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์ ?

▶ ไม่ถูกต้องเสมอไป

การนำเข้าข้อมูล (Input) ต้องระวังเรื่องการทำซ้ำงานอันมีลิขสิทธิ์ เนื่องจากกฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศไทยไม่ได้ให้ช่วยกเว้นเรื่องการใช้ที่เป็นธรรม (Fair Use) อย่างกว้างเหมือนในประเทศอื่น แม้จะมีช่วยกเว้นตามมาตรา 32 วรรคสอง (1) ว่าการกระทำที่เป็นการวิจัยหรือศึกษางานนั้น อันมิใช่การกระทำเพื่อหากำไร หรือ (6) ว่าการกระทำที่เป็นการทำซ้ำ ดัดแปลง นำออกแสดง หรือทำให้ปรากฏโดยผู้สอน เพื่อประโยชน์ในการสอนของตน อันมิใช่การกระทำเพื่อหากำไร ไม่ให้ถือว่าเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ก็ตาม แต่ก็ต้องอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ตามมาตรา 32 วรรคหนึ่งอีกสองประการด้วย กล่าวคือ ต้องไม่ขัดต่อการแสวงหาประโยชน์จากงานอันมีลิขสิทธิ์ตามปกติของเจ้าของลิขสิทธิ์ และไม่กระทบกระเทือนถึงสิทธิอันชอบด้วยกฎหมายของเจ้าของลิขสิทธิ์เกินสมควร ตัวอย่างเช่น การนำเข้าบทความที่มีลิขสิทธิ์เพื่อให้ AI แปลหรือสรุปความให้ เพื่อประกอบการศึกษาหรือวิจัยส่วนตัว ไม่ได้นำไปเผยแพร่ต่อและไม่นำไปหากำไร มักจะถูกมองว่าเป็นการใช้ที่เป็นธรรม ไม่ละเมิดลิขสิทธิ์ เป็นต้น

นอกจากนี้ กฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศไทยยังไม่มีช่วยกเว้นเรื่องการฝึกฝนข้อมูล (Data Training) และการดึงข้อมูล (Data Scraping) เพื่อนำไปใช้กับปัญญาประดิษฐ์ไว้โดยเฉพาะ หากข้อมูลที่ใช้ใช้งานป้อนเข้าไป เป็นงานอันมีลิขสิทธิ์ของผู้อื่น ถูกนำไปใช้ในการฝึกฝน AI ก็มีความเสี่ยงที่จะเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ได้เช่นกัน

▷ งานที่สร้างสรรค์โดย AI ไม่มีลิขสิทธิ์อยู่แล้ว นำไปใช้ได้เลยทันที ?

▶ มีความเสี่ยงที่จะละเมิดลิขสิทธิ์

ผลลัพธ์ (Output) ที่ได้จาก AI เกิดจากการประมวลผลข้อมูลปริมาณมาก ซึ่งในกระบวนการของการเทรนข้อมูล อาจเกิดกรณีที่ AI จดจำข้อมูลต้นฉบับซ้ำหลายครั้ง เช่น ทฤษฎีที่มีชื่อเสียง แนวคิดที่โด่งดัง เป็นต้น ส่งผลให้ผลลัพธ์ที่ออกมาในบางครั้งคัดลอกมาจากงานต้นฉบับทั้งหมดโดยที่ไม่ได้ตั้งใจ หากผู้ใช้ปัญญาประดิษฐ์ไม่ตรวจสอบย้อนกลับไปที่ต้นฉบับ ทั้งไม่ได้มีการแก้ไขเนื้อหาด้วยความสามารถของตนในปริมาณที่มากพอ ก็จะเป็นการทำซ้ำหรือดัดแปลงงานลิขสิทธิ์ของผู้อื่น

◆ ข้อเสนอแนะ ◆

- ตรวจสอบผลลัพธ์ (Output) เปรียบเทียบกับงานต้นฉบับ เพื่อความเหมือนคล้าย ด้วยการเปรียบเทียบสำนวน โครงสร้าง เนื้อหาอย่างละเอียดก่อนนำไปใช้ เพื่อเสี่ยงไม่ให้เกิดการทำซ้ำหรือดัดแปลง ที่ถือเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์มาตรา 27 ถึงมาตรา 31

- เช็กสิทธิก่อนใช้

Creative Commons เป็นองค์กรไม่แสวงผลกำไรที่พัฒนาสัญญาอนุญาตมาตรฐานสากลสำหรับการแบ่งปันงานสร้างสรรค์ สัญญาอนุญาต CC ประกอบด้วยเงื่อนไข 4 ประการหลัก ได้แก่ Attribution (BY), Share Alike (SA), Non-Commercial (NC) และ No Derivatives (ND) ซึ่งสามารถนำมาผสมผสานกันได้ตามความเหมาะสม นอกจากนี้ยังมีสัญญาแบบ CC0 (Public Domain) ที่แสดงถึงการสละสิทธิ์ทั้งหมด

Open Educational Resources (OER) คือ ทรัพยากรการศึกษาแบบเปิดที่ผู้ใช้งานสามารถนำไป Retain (คงไว้) Reuse (ใช้ซ้ำ) Revise (ปรับปรุง) Remix (ผสมผสาน) และ Redistribute (เผยแพร่) ตามหลัก 5R ได้อย่างอิสระ เนื่องจาก OER มีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา องค์กรที่ดี การใช้ประโยชน์จาก OER จำเป็นต้องพิจารณาขอบเขตการใช้สิทธิ์ตาม Creative Commons ประกอบด้วยเช่นกัน ยกตัวอย่างเช่น สื่อการสอนที่เป็น OER แต่เจ้าของระบุว่าใช้สัญญา CC BY-NC หมายความว่า ผู้ใช้งานสามารถดาวน์โหลดเอกสารไปสอนได้ นำไปแปลภาษา ตัดบางส่วนไปใช้ หรือเผยแพร่เอกสารต่อได้ แต่ต้องแสดงชื่อเจ้าของผลงานและไม่นำไปใช้เพื่อการค้า

3.2 ปัญหาการใช้ AI กับการลักลอกผลงานทางวิชาการ

แต่เดิม การลักลอกผลงานทางวิชาการ (Plagiarism) ในอดีตมักจำกัดอยู่เพียงการคัดลอกข้อความหรือนำแนวคิดของผู้อื่นมาใช้โดยไม่ได้อ้างอิง แต่ในยุคที่ AI เริ่มเข้ามามีส่วนในการสร้างสรรค์ผลงานวิชาการ เริ่มมีแนวคิดสมัยใหม่ที่เรียกว่า Aigiarism ซึ่งเกิดจากการผสมคำระหว่าง AI (Artificial Intelligence) และ Plagiarism ซึ่งโดยทั่วไปแล้วหมายถึงกระบวนการที่ผู้ใช้ปัญญาประดิษฐ์นำผลลัพธ์ที่สร้างสรรค์โดยปัญญาประดิษฐ์ไม่ว่าจะเป็นความคิด เนื้อหา ถ้อยคำ ภาพ หรือผลลัพธ์ในรูปแบบอื่น ๆ มานำเสนอเป็นผลงานของตนเองโดยปราศจากการให้เครดิตอย่างเหมาะสม¹

ในบางครั้งไม่ได้เป็นการคัดลอกข้อความหรือแนวคิดของผู้อื่นในเชิงเทคนิค แต่เป็นผลลัพธ์ที่เกิดจากสังเคราะห์ใหม่โดยปัญญาประดิษฐ์ซึ่งนำฐานข้อมูลมหาศาลที่ถูกป้อนเข้าไปมาประมวลผล จึงไม่ได้เป็นการนำข้อความหรือแนวคิดของใครคนใดคนหนึ่งมาใช้โดยตรง โดยลักษณะของ Aigiarism มีหลายรูปแบบ เช่น การใช้ AI ปรับเปลี่ยนสำนวนหรือโครงสร้างประโยคเพื่อเลี่ยงการตรวจจับ การใช้ AI สร้างงานทั้งหมด การอ้างว่าผลงานที่ AI สร้างขึ้นเป็นผลงานของตนเอง เป็นต้น

¹ UNESCO, *Guidance for Generative AI in Education and Research*, prep. Fengchun Miao and Wayne Holmes (Paris: UNESCO, 2023), 28, <https://doi.org/10.54675/EWZM9535>; Bor Luen Tang, “The Underappreciated Wrong of Aigiarism - Bypass Plagiarism That Risks Propagation of Erroneous and Bias Content,” *EXCLI Journal* 22 (August 26, 2023): 907–10, <https://doi.org/10.17179/excli2023-6435>.

◆ ข้อแนะนำ แนวทางการตรวจจับ AI (AI Detection) ◆

เครื่องมือตรวจจับเนื้อหาที่สร้างโดย AI มีหลายประเภท เช่น Turnitin GPTZero ZeroGPT Originality.AI เป็นต้น อย่างไรก็ตาม เครื่องมือเหล่านี้ยังคงมีข้อจำกัดในการใช้งาน ไม่ว่าจะเป็นอัตราการตรวจจับที่ผิดพลาดโดยเฉพาะกับงานเขียนที่ไม่ใช่ภาษาอังกฤษ ความไม่เสถียรของผลลัพธ์ หรือความล่าช้าของฐานข้อมูล นอกจากนี้ ยังมีเครื่องมือ Humanizer อย่างใน QuillBot, Undetectable.ai หรือ Hix Bypass ที่ถูกออกแบบมาเพื่อปรับแต่งข้อความที่สร้างโดย AI ให้คล้ายคลึงกับที่มนุษย์เขียนด้วย ซึ่งทำให้การตรวจจับทำได้ยากขึ้น

การตรวจจับการใช้ AI นอกจากการใช้เครื่องมือเฉพาะแล้ว อาจทำได้ด้วยการจับสังเกตโครงสร้างภาษาที่ใช้ เนื่องจาก AI มักจะใช้ประโยคยาวและมีความซับซ้อน ความยาวเท่า ๆ กันในแต่ละประโยค และใช้คำเชื่อมฟุ่มเฟือย รวมถึงรูปแบบการนำเสนอและการจัดเรียงข้อมูลที่มีกแบ่งเป็นหัวข้อย่อย หรือเป็นข้อ ๆ เกินความจำเป็น

3.3 ปัญหาการใช้ AI กับข้อมูลส่วนบุคคล

ภายใต้พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 (PDPA) มหาวิทยาลัยมีบทบาทเป็น “ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล” ตามมาตรา 6 ที่ต้องดูแลข้อมูลของนักศึกษา และคณาจารย์อย่างเคร่งครัดเมื่อมีการนำระบบ AI มาใช้งาน ส่งผลให้การป้อนข้อมูลส่วนบุคคลของนักศึกษา หรือข้อมูลการวิจัยที่ยังไม่เผยแพร่ลงใน AI สาธารณะ ถือเป็น การละเมิดหลักการปกป้องข้อมูล (Privacy and Data Protection)² ดังนั้นจึงควรหลีกเลี่ยงการใส่ข้อมูลระบุตัวตนบุคคลได้ ทั้งนี้ หลายองค์กรทั้งในระดับนานาชาติ มหาวิทยาลัย และสำนักพิมพ์ ได้กำหนดไม่ให้มีการนำเข้าสู่ข้อมูลที่เป็นความลับ ซึ่งสามารถระบุตัวตน รวมถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินทางปัญญาหรือความลับใดๆ เข้าสู่ระบบของ AI เนื่องจากข้อมูลอาจถูกนำไปใช้ในการพัฒนา AI³

ข้อมูลส่วนบุคคล (Personal Data)

- ชื่อ นามสกุล ชื่อเล่น
- เลขประจำตัวประชาชน เลขประจำตัวนักศึกษา
- ข้อมูลการศึกษา เช่น ผลการเรียนรายบุคคลหรือข้อมูลพฤติกรรมนักศึกษาที่มีความเสี่ยงต่อการถูกนำไปใช้อย่างผิดวัตถุประสงค์

² Maya Georgieva et al., "AI Ethical Guidelines for Higher Education," EDUCAUSE, June 24, 2025, <https://library.educause.edu>.

³ พิริยะ อุตมฉันทน์, “การใช้ Generative AI ในการทำวิจัย: แนวทางปฏิบัติและข้อควรระวัง,” *วารสารระบบสารสนเทศด้านธุรกิจ (JISB)* 10, ฉบับที่ 2-3 (พฤษภาคม-ธันวาคม 2567): 15.

ข้อมูลส่วนบุคคลที่อ่อนไหว (Sensitive Personal Data)

- เชื้อชาติ
- ประวัติอาชญากรรม
- ข้อมูลทางชีวมิติ เช่น รูปภาพใบหน้า

◆ ข้อเสนอแนะ ◆

- การตั้งค่าความเป็นส่วนตัว (Privacy Settings) โดยให้ปิดฟังก์ชัน “Chat History & Training” ในการใช้งานเสมอ
 - การใช้บัญชีมหาวิทยาลัย (University Accounts) เนื่องจากบัญชีประเภทนี้จะมีข้อตกลงการประมวลผลข้อมูลที่ปลอดภัยกว่าบัญชีฟรีทั่วไป โดยผู้ให้บริการมักรับรองว่าจะไม่นำข้อมูลไปใช้ฝึกโมเดล
 - การทำข้อมูลให้เป็นนิรนาม (Anonymization) หรือข้อมูลแฝง (Pseudonymization) ก่อนนำไปใช้
- การทำข้อมูลให้เป็นนิรนาม หมายถึง การใช้วิธีการทางเทคนิคที่จะทำให้ข้อมูลนั้นไม่สามารถระบุตัวบุคคลได้อีกต่อไป และผู้วิเคราะห์ข้อมูลไม่สามารถล่วงรู้ได้ว่าชุดข้อมูลบุคคลที่กำลังวิเคราะห์อยู่นั้น แท้จริงแล้วมาจากใครบ้าง ตัวตนเจ้าของข้อมูลเป็นใคร⁴ ส่วนการแฝงข้อมูล หมายถึง รูปแบบการจัดการข้อมูลโดยแทนที่ข้อมูลบางส่วนที่สามารถระบุตัวตนของบุคคลด้วยรหัสหรือนามแฝงที่สร้างขึ้นใหม่ ช่วยให้สามารถระบุตัวตนของบุคคลได้ยากขึ้นเพื่อลดความเสี่ยงในการระบุตัวตนระหว่างการส่งผ่านข้อมูลหรือในกรณีที่ข้อมูลถูกโจรกรรมแต่ยังเป็นรูปแบบข้อมูลที่ยังสามารถนำข้อมูลกลับมาเชื่อมโยงเพื่อระบุตัวบุคคลได้ หากมีการนำข้อมูลเพิ่มเติม หรือถูกเผยแพร่ที่เก็บแยกไว้ต่างหากมาประมวลผลร่วมกัน⁵

3.4 ปัญหาการใช้ AI กับการผิดจริยธรรมและจรรยาบรรณทางวิชาการ

การใช้ AI ให้ถูกต้องตามหลักจริยธรรมและจรรยาบรรณทางวิชาการ ผู้ใช้งาน AI ต้องยึดถือความซื่อสัตย์ทางวิชาการ (Academic Integrity) เป็นสำคัญ โดยจะต้อง

- ไม่นำผลงานที่สร้างโดย AI มาเป็นผลงานของตน

⁴ PDPA Thailand, “แนววิธีทำข้อมูลเป็นนิรนาม แนวทางใช้ข้อมูลของธุรกิจภายใต้กฎหมาย PDPA,” เข้าถึงเมื่อ 23 มีนาคม 2569, <https://pdpathailand.com/knowledge-pdpa/pdpa-anonymization/>.

⁵ PDPA Thailand, “อภิธานศัพท์ - การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล: การแฝงข้อมูล,” เข้าถึงเมื่อ 23 มีนาคม 2569, <https://pdpathailand.com/pdpa/content/article9912.php?srsltid=AfmBOooUxVBKWpO628zYW9tluHC3xckOImULpbD4VHGDQeqM85MeV-1v>.

- ไม่ใช่ข้อมูลหรือข้อเท็จจริงที่ AI สร้างขึ้นมาโดยไม่มีการตรวจสอบก่อนว่าเป็นข้อมูลที่ไม่มีอยู่จริง (Fabrication) หรือเป็นข้อมูลที่ถูกบิดเบือน (Falsification) หรือไม่

ข้อมูลที่ไม่มีอยู่จริง หรือเป็นข้อมูลที่ถูกบิดเบือน มักเกิดจากอาการหลอน (Hallucinations) ของ AI กล่าวคือ เป็นกรณีที่ AI สร้างเนื้อหาที่ดูน่าเชื่อถือ แต่กลับไม่สอดคล้องกับความจริง โดยเนื้อหาที่ผิดพลาดนี้อาจมาจากการบิดเบือนข้อมูลที่อยู่ในเอกสารต้นฉบับ หรือโดยการอนุมานข้อมูลขึ้นมาเอง⁶ หากนำเนื้อหาที่ผิดพลาดเหล่านี้ไปเผยแพร่โดยไม่ตรวจสอบ จะถือว่าเป็นการผิดจริยธรรมและจรรยาบรรณทางวิชาการ

- หากมีการใช้ข้อมูลจาก AI จะต้องแสดงแหล่งที่มาของข้อมูลที่นำมาใช้ในผลงานทางวิชาการของตนเองเพื่อแสดงหลักฐานของการค้นคว้า

- ต้องไม่ละเลยหรือละเมิดสิทธิส่วนบุคคลของผู้อื่น

ทั้งนี้ เป็นการเทียบเคียงจากแนวทางของประกาศ ก.พ.อ. เรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการพิจารณาแต่งตั้งบุคคลให้ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์ และศาสตราจารย์ พ.ศ. 2564 ข้อ 5.1.5 ซึ่งการผิดจริยธรรมและจรรยาบรรณทางวิชาการนั้น จะมีบทลงโทษตามประกาศ ก.พ.อ. เรื่องหลักเกณฑ์และวิธีการพิจารณาแต่งตั้งบุคคลให้ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์ และศาสตราจารย์ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2568

◆ ข้อเสนอแนะ ◆

- ตรวจสอบข้อเท็จจริง (Fact-checking) ก่อนนำไปใช้ โดยอาจใช้กลยุทธ์ SIFT ที่คิดค้นโดย Mike Caulfield ซึ่งประกอบด้วย

S - Stop (หยุด): เมื่อเจอข้อมูลที่ทำให้เกิดอารมณ์ร่วม ให้หยุดตั้งสติก่อนแชร์

I - Investigate the source (ตรวจสอบแหล่งที่มา): ดูว่าใครเป็นคนเขียนและมีความน่าเชื่อถือแค่ไหน

F- Find better coverage (ค้นหาการรายงานข่าวที่ดีกว่า): เปรียบเทียบข้อมูลจากหลายๆ แหล่งเพื่อหาความเห็นพ้อง (Consensus)

T - Trace claims, quotes, and media back to the original context (ย้อนกลับไปหาต้นตอ): ตรวจสอบว่าข้อมูลถูกบิดเบือนจากบริบทเดิมหรือไม่

⁶ Joshua Maynez et al., “On Faithfulness and Factuality in Abstractive Summarization,” in Proceedings of the 58th Annual Meeting of the Association for Computational Linguistics (2020): 1906-1919, <https://doi.org/10.18653/v1/2020.acl-main.173>.

ข้อควรระวังเพิ่มเติม

- การใช้งาน AI ในบางลักษณะ แม้จะไม่ใช่การละเมิดลิขสิทธิ์ แต่ก็ผิดจริยธรรมและจรรยาบรรณทางวิชาการ จึงควรพิจารณาควบคู่กันเสมอ

ลักษณะการ	ละเมิดลิขสิทธิ์ และ	ไม่ละเมิดลิขสิทธิ์ แต่
ใช้งาน AI	ผิดจริยธรรมและจรรยาบรรณทางวิชาการ	ผิดจริยธรรมและจรรยาบรรณทางวิชาการ
การสร้างเนื้อหา	ใช้เนื้อหาที่ AI สร้างขึ้น ซึ่งมีความคล้ายคลึงกับงานที่มีลิขสิทธิ์อย่างมีนัยสำคัญ และผู้ใช้งานนำมาอ้างเป็นผลงานของตนโดยไม่ระบุแหล่งที่มา และแม้จะระบุแหล่งที่มา แต่ถ้า AI นำงานของผู้อื่นมาใช้ปริมาณมากก็อาจผิดได้	ใช้เนื้อหาที่ AI สร้างขึ้น ซึ่งสังเคราะห์แนวคิดหรือทฤษฎีของผู้อื่น และผู้ใช้งานนำมาอ้างเป็นผลงานของตน
การสร้างภาพประกอบ	การป้อนคำสั่งให้สร้างภาพเลียนแบบลายเส้นและองค์ประกอบที่เป็นเอกลักษณ์ของศิลปินหรือช่างภาพ แล้วนำภาพนั้นไปใช้ในโดยไม่อ้างอิง	การป้อนคำสั่งให้สร้างแผนภูมิ หรือภาพประกอบงานวิจัย แล้วนำไปใช้งานโดยปกปิดความจริงที่ว่าภาพนั้นสร้างโดย AI
การจัดการข้อมูล	ดึงข้อมูลเอกสารที่มีลิขสิทธิ์มาใช้โดยไม่ได้รับอนุญาต เพื่อนำมาฝึกฝน AI สำหรับงานวิจัย และปกปิดวิธีการได้มาซึ่งข้อมูลในรายงานวิจัย	ใช้ AI สร้างชุดข้อมูลการทดลองเท็จ หรืออ้างอิงรายการบรรณานุกรมที่ไม่มีอยู่จริง
การดัดแปลงผลงาน	นำตำราเรียน หรือบทความที่มีลิขสิทธิ์มาให้ AI แปลภาษาทั้งฉบับ แล้วนำผลงานแปลนั้นไปใช้ในรายงานหรือตีพิมพ์โดยไม่ได้รับอนุญาต และไม่อ้างอิงผู้แต่งเดิม	ใช้ AI ในการขัดเกลาภาษา (Paraphrasing) ของบทความวิจัยต่างประเทศเพียงเพื่อวัตถุประสงค์ในการหลบเลี่ยงระบบตรวจจัดการคัดลอก

เทคนิคในการหลบหลีกกับดักสำหรับการเขียนงานวิชาการ

- ตรวจสอบแนวปฏิบัติในการใช้ปัญญาประดิษฐ์ของมหาวิทยาลัยต้นสังกัดหรือวารสารที่ประสงค์จะนำไปลงตีพิมพ์

ตารางเปรียบเทียบแนวปฏิบัติในการใช้ปัญญาประดิษฐ์⁷

หัวข้อ	Elsevier	Springer Nature	Wiley	Taylor & Francis	SAGE Publishing
การเปิดเผยถึงการใช้ AI	ต้องระบุในเอกสาร "AI declaration statement" แยกต่างหาก	ต้องระบุในส่วนวิธีการดำเนินการวิจัย หรือส่วนที่เหมาะสม	ต้องระบุอย่างโปร่งใสและละเอียดในส่วนวิธีการดำเนินการวิจัยหรือกิตติกรรมประกาศ	ต้องระบุในวิธีการดำเนินการกิตติกรรมประกาศ (ระบุชื่อเครื่องมือ, เวอร์ชัน และเหตุผลที่ใช้)	ต้องมีการอ้างอิงอย่างเป็นทางการสำหรับเนื้อหาที่ AI สร้าง
ข้อยกเว้นการเปิดเผย	การตรวจสอบไวยากรณ์, ตัวสะกด และเครื่องหมายวรรคตอนเบื้องต้น	การขัดเกลาต้นฉบับด้วย AI เพื่อความสละสลวย	เครื่องมือที่ใช้เฉพาะการตรวจตัวสะกด, ไวยากรณ์ และการแก้ไขทั่วไป	ไม่ได้ระบุไว้ชัดเจน	AI ตัวช่วยที่ใช้เพื่อขัดเกลาหรือปรับปรุงงานของผู้เขียนเอง
รูปภาพหรือแผนภูมิจาก AI	ไม่อนุญาต ยกเว้นเป็นส่วนหนึ่งของระเบียบวิธีวิจัย	ไม่อนุญาต ยกเว้นบางกรณี เช่น งานวิจัยเกี่ยวกับ AI และต้องติดป้ายกำกับ	ไม่อนุญาต ในการสร้างหรือดัดแปลงข้อมูลวิจัยและผลลัพธ์ที่เป็นภาพต้นฉบับ	ไม่อนุญาต ในการสร้างหรือดัดแปลงรูปภาพและแผนภูมิ	ต้องเปิดเผยการใช้ AI ในการสร้างเนื้อหาประเภทภาพ (แต่โดยทั่วไปไม่สนับสนุน)
การใช้ AI ในการประเมินบทความ	ห้ามโดยเด็ดขาด สำหรับผู้	ห้ามโดยเด็ดขาด สำหรับผู้	ไม่ระบุชัดเจน แต่ถือเป็นนโยบายตามหลักการรักษาความลับ	ห้ามโดยเด็ดขาด สำหรับผู้	ห้ามโดยเด็ดขาด สำหรับผู้

⁷ Marc-Oliver Gewaltig, "AI Policies in Academic Publishing 2025: Guide & Checklist," *Thesify Blog*, October 9, 2025, <https://www.thesify.ai/blog/ai-policies-academic-publishing-2025>.

หัวข้อ	Elsevier	Springer Nature	Wiley	Taylor & Francis	SAGE Publishing
(Peer Review)	ประเมินและ บรรณาธิการ	ประเมินและ บรรณาธิการ		ประเมินและ บรรณาธิการ	ประเมินและ บรรณาธิการ

4. ประกาศ ก.พ.อ. เรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการพิจารณาแต่งตั้งบุคคลให้ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์ และศาสตราจารย์ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2568

จริยธรรมและจรรยาบรรณทางวิชาการตามประกาศ ก.พ.อ. เรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการพิจารณาแต่งตั้งบุคคลให้ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์และศาสตราจารย์ พ.ศ. 2564 และที่แก้ไขเพิ่มเติม⁸

ตามประกาศ ก.พ.อ. เรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการพิจารณาแต่งตั้งบุคคลให้ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์และศาสตราจารย์ พ.ศ. 2564 ข้อ 4. ได้บัญญัติให้การพิจารณาแต่งตั้งอาจารย์ประจำให้ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์และศาสตราจารย์ ให้พิจารณาจาก

- 1) คุณสมบัติเฉพาะตำแหน่ง
- 2) ผลการสอน
- 3) ผลงานทางวิชาการ และ
- 4) จริยธรรมและจรรยาบรรณทางวิชาการ

ตามที่กำหนดในประกาศนี้และเอกสารแนบท้าย

จากบทบัญญัติข้างต้น จริยธรรมและจรรยาบรรณทางวิชาการ ถือเป็นหนึ่งในองค์ประกอบที่สำคัญ ซึ่งจะมีการพิจารณาเพื่อแต่งตั้งบุคคลให้ดำรงตำแหน่งทางวิชาการ โดยตาม ข้อ 25 แห่งประกาศ ก.พ.อ.ดังกล่าวได้บัญญัติให้กรณีผู้ขอกำหนดตำแหน่งซึ่งส่อให้เห็นว่าเป็นผู้ที่กระทำความผิดทางจริยธรรมและจรรยาบรรณอันเกี่ยวข้องกับผลงานทางวิชาการทั้งที่นำมาเสนอขอและมีได้นำมาเสนอขอกำหนดตำแหน่งและเป็นผู้ที่มีความประพฤติ

⁸ ประกาศ ก.พ.อ. เรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการพิจารณาแต่งตั้งบุคคลให้ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์และศาสตราจารย์ พ.ศ. 2564 มีการแก้ไข เพิ่มเติมสองครั้ง โดยประกาศ ก.พ.อ. เรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการพิจารณาแต่งตั้งบุคคลให้ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์และศาสตราจารย์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2568 และประกาศ ก.พ.อ. เรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการพิจารณาแต่งตั้งบุคคลให้ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์และศาสตราจารย์ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2568

ไม่เหมาะสมที่จะได้รับการพิจารณาให้ดำรงตำแหน่งทางวิชาการ ให้สภาสถาบันอุดมศึกษาพิจารณากำหนด
มาตรการในการป้องกันและลงโทษ

จริยธรรมและจรรยาบรรณทางวิชาการในการพิจารณากำหนดตำแหน่งทางวิชาการ

สำหรับหลักด้านจริยธรรมและจรรยาบรรณทางวิชาการได้มีการบัญญัติไว้ใน ประกาศ ก.พ.อ.
เรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการพิจารณาแต่งตั้งบุคคลให้ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์และ
ศาสตราจารย์ พ.ศ. 2564 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ข้อ 5.1.5 ซึ่งกำหนดจริยธรรมและจรรยาบรรณทางวิชาการใน
การพิจารณากำหนดตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์ ไว้ 7 ประการ และหลักดังกล่าวถูกนำไปใช้กับตำแหน่งรอง
ศาสตราจารย์ตามข้อ 5.2.4 และตำแหน่งศาสตราจารย์ตามข้อ 5.3.4 ด้วย

- 1) ต้องมีความซื่อสัตย์ทางวิชาการ โดย
 - 1.1 ไม่นำผลงานของผู้อื่นมาเป็นผลงานของตน
 - 1.2 ไม่ลอกเลียนผลงานของผู้อื่น
 - 1.3 ไม่สร้างข้อมูลหรือข้อเท็จจริงอันไม่มีอยู่จริง (fabrication)
 - 1.4 ไม่บิดเบือนข้อมูลหรือข้อเท็จจริง (falsification)
 - 1.5 ไม่นำผลงานของตนเองในเรื่องเดียวกันไปเผยแพร่ในวารสารวิชาการมากกว่าหนึ่งฉบับ ใน
ลักษณะที่จะทำให้เข้าใจผิดว่าเป็นผลงานใหม่ รวมถึงไม่คัดลอกข้อความใด ๆ จากผลงานเดิมของตนโดยไม่อ้างอิง
ผลงานเดิมตามหลักวิชาการ
- 2) ต้องอ้างอิงบุคคลหรือแหล่งที่มาของข้อมูลที่น่ามาใช้ในการผลงานทางวิชาการของตนเองเพื่อแสดง
หลักฐานของการค้นคว้า
- 3) ต้องไม่คำนึงถึงผลประโยชน์ทางวิชาการจนละเลยหรือละเมิดสิทธิส่วนบุคคลของผู้อื่นหรือสิทธิ
มนุษยชน
- 4) ผลงานทางวิชาการต้องได้มาจากการศึกษาโดยใช้หลักวิชาการเป็นเกณฑ์ ปราศจากอคติและเสนอ
ผลงานตามความเป็นจริง ไม่จงใจเบี่ยงเบนผลการศึกษาหรือวิจัยโดยหวังผลประโยชน์ส่วนตัวหรือเพื่อก่อให้เกิด
ความเสียหายแก่ผู้อื่นและเสนอผลงานตามความเป็นจริง ไม่ขยายข้อค้นพบโดยปราศจากการตรวจสอบยืนยัน
ในทางวิชาการ
- 5) ต้องนำผลงานทางวิชาการไปใช้ประโยชน์ในทางที่ชอบธรรมและชอบด้วยกฎหมาย
- 6) หากผลงานทางวิชาการมีการใช้ข้อมูลจากการทำการวิจัยในคนหรือสัตว์ ผู้ขอจะต้องยื่นหลักฐานแสดง
การอนุญาตจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยของสถาบันที่มีการดำเนินการ

7) กระทำผิดจริยธรรมทั่วไปอย่างร้ายแรง หรือทุจริตต่อหน้าที่ ถูกไล่ออกหรือปลดออกจากตำแหน่ง เพราะกระทำผิดวินัยร้ายแรง หรือกระทำผิดอื่นอันเป็นการเสื่อมเสียต่อเกียรติศักดิ์ของการดำรงตำแหน่งทางวิชาการ⁹

ข้อสังเกต 1) - 6) จริยธรรมของผลงานทางวิชาการ ส่วน 7) เป็นจริยธรรมของตัวบุคคลผู้ขอตำแหน่ง แม้ผลงานที่นำมายื่นขอตำแหน่งกระทำถูกต้องตาม 1) - 6) แต่หากผู้ขอมีพฤติกรรมที่เข้าลักษณะผิดจริยธรรมทั่วไปอย่างร้ายแรง ทุจริตต่อหน้าที่ ถูกไล่ออกหรือปลดออกเพราะผิดวินัยร้ายแรง หรือกระทำผิดอื่นที่เสื่อมเสียต่อเกียรติศักดิ์ของตำแหน่งทางวิชาการ อาจมีผลต่อการพิจารณาแต่งตั้งให้ดำรงทางวิชาการ

เอกสารแนบท้ายประกาศ ก.พ.อ. ฯ กรณีเสนอผลงานทางวิชาการที่มีผู้ร่วมงานหลายคน

นอกจากจริยธรรมและจรรยาบรรณทางวิชาการในการพิจารณากำหนดตำแหน่งตาม 1) - 7) ข้างต้น ในเอกสารแนบท้ายประกาศ ก.พ.อ. ฯ ยังกำหนดว่า หากมีการเสนอผลงานทางวิชาการที่มีผู้ร่วมงานหลายคน จะต้องให้ผู้ร่วมงานทุกคนลงนามรับรองว่า แต่ละคนมีส่วนร่วมในผลงานเรื่องนั้นร้อยละเท่าใด รวมทั้งระบุบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบในผลงานนั้น การลงนามรับรองการมีส่วนร่วมในผลงานทางวิชาการ ต้องกระทำเมื่อมีการทำผลงานเสร็จโดยผู้ร่วมงานทุกคนตามส่วนร่วมที่เป็นจริง ในกรณีที่นำผลงานไปเผยแพร่ต้องระบุชื่อผู้ร่วมงานทุกคนเว้นแต่นำเฉพาะส่วนใดส่วนหนึ่งของผลงานไปเผยแพร่ ให้ระบุชื่อผู้มีส่วนร่วมในผลงานส่วนนั้น ๆ ทั้งนี้ การลงนามรับรองการมีส่วนร่วมในผลงานแต่ละเรื่อง เมื่อได้ลงนามรับรองแล้วจะเปลี่ยนแปลงไม่ได้

หากตรวจสอบพบภายหลังว่าผู้ขอกำหนดตำแหน่งระบุการมีส่วนร่วมไม่ตรงกับความเป็นจริง เช่น การไม่แสดงการมีส่วนร่วมทั้งที่ตนมีส่วนร่วมในผลงานนั้น แต่ให้นำส่วนร่วมของตนไปใช้เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น หรือการนำผลงานที่มีผู้ร่วมงานไปเผยแพร่โดยระบุชื่อตนเพียงผู้เดียว หรือการระบุชื่อ ผู้ร่วมงานไม่ครบทุกคน หรือการแสดงว่ามีส่วนร่วมในผลงานนั้นทั้งที่ไม่ได้มีส่วนร่วมตามความเป็นจริงหรือระบุชื่อผู้ที่ไม่ได้มีส่วนร่วมจริงในผลงานนั้น จะถือว่าการกระทำของผู้นั้นเข้าข่ายผิดจริยธรรมไม่เหมาะสมที่จะได้รับการพิจารณาแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งทางวิชาการ โดยให้สถาบันอุดมศึกษาสอบหาข้อเท็จจริงและดำเนินการทางวินัยต่อไป

การป้องกันและลงโทษ ผู้ขอกำหนดตำแหน่งอันส่อให้เห็นว่าเป็นผู้ที่กระทำผิดทางจริยธรรมและจรรยาบรรณอันเกี่ยวข้องกับผลงานทางวิชาการ

ประกาศ ก.พ.อ. เรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการพิจารณาแต่งตั้งบุคคลให้ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์และศาสตราจารย์ พ.ศ. 2564 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ข้อ 25 ได้บัญญัติให้สภาสถาบันอุดมศึกษาพิจารณากำหนดมาตรการในการป้องกันและลงโทษ ผู้ขอกำหนดตำแหน่งอันส่อให้เห็นว่าเป็นผู้ที่กระทำผิดทาง

⁹ กรณี 7) เพิ่มเติมโดย ประกาศ ก.พ.อ. เรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการพิจารณาแต่งตั้งบุคคลให้ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์และศาสตราจารย์ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2568

จริยธรรมและจรรยาบรรณอันเกี่ยวข้องกับผลงานทางวิชาการทั้งที่นำมาเสนอขอและมีได้นำมาเสนอขอ กำหนดตำแหน่งและเป็นผู้ที่มีความประพฤติไม่เหมาะสมที่จะได้รับการพิจารณาให้ดำรงตำแหน่งทางวิชาการ ดังนี้

กรณีที่ตรวจพบว่าผู้ขอรับการมีส่วนร่วมในผลงานไม่ตรงกับความเป็นจริงหรือกระทำผิดจริยธรรม และจรรยาบรรณทางวิชาการ ตาม 1) - 7) ก่อนได้รับการพิจารณาอนุมัติให้ดำรงตำแหน่งทางวิชาการไปแล้ว

- (1) ให้สภาสถาบันอุดมศึกษามีมติให้งดการพิจารณาการขอตำแหน่งทางวิชาการในครั้งนั้น และ
- (2) ดำเนินการทางวินัยตามข้อเท็จจริงและความร้ายแรงแห่งการกระทำผิดเป็นกรณี ๆ ไป และ
- (3) ห้ามผู้กระทำผิดนั้นเสนอขอตำแหน่งทางวิชาการ มีกำหนดเวลาไม่น้อยกว่าห้าปี แต่ไม่เกินสิบปี

นับตั้งแต่วันที่สภาสถาบันอุดมศึกษามีมติ

ในกรณีที่ตรวจพบว่า ผู้ขอรับการมีส่วนร่วมในผลงานไม่ตรงกับความเป็นจริงหรือกระทำผิด จริยธรรมและจรรยาบรรณทางวิชาการ ตาม 1) - 7) ภายหลังจากที่ได้รับการพิจารณาอนุมัติให้ดำรงตำแหน่งทางวิชาการไปแล้ว

(1) ให้สภาสถาบันอุดมศึกษามีมติถอดถอนตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์ และรองศาสตราจารย์ สำหรับ ตำแหน่งศาสตราจารย์ให้สภาสถาบันอุดมศึกษา พิจารณาเสนอความเห็นต่อ ก.พ.อ. เพื่อนำความกราบบังคมทูล เพื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ถอดถอน และ

(2) ดำเนินการทางวินัยตามข้อเท็จจริงและความร้ายแรงแห่งการกระทำผิดเป็นกรณี ๆ ไป และ

(3) ห้าม ผู้กระทำผิดนั้น เสนอขอตำแหน่งทางวิชาการมีกำหนดเวลาไม่น้อยกว่าห้าปี แต่ไม่เกินสิบปี

นับตั้งแต่วันที่สภาสถาบันอุดมศึกษามีมติให้ถอดถอน หรือนับตั้งแต่วันที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ถอดถอน แล้วแต่กรณี

รวมภาพการจัดกิจกรรม

